

Oponentní posudek na disertační práci ing. arch. Jaromíra Srby

Architektura Jižních Čech 1945 až 1989 – databázové zpracování

Práce se skládá ze dvou částí, jedna je metodická, druhá historická – ta je mnohem obsáhlejší, takže jí se budu věnovat nejdříve.

Autor si vybral ke zpracování dostatečně aktuální téma. Architektura druhé poloviny dvacátého století je v posledních letech stále více a více předmětem zájmu. Ten se však spíše soustředí na tradiční centra – Praha, Liberec, Zlín, Ostrava, málo se ještě rozšířil do dalších měst i mimo ně a do všech regionů. Přitom, jak sám říká, jsou právě stavby tohoto období v současné době velmi ohroženým druhem – jsou přestavovány, tzv. modernizovány, třeba i jen energeticky zúsporňovány, a to se příliš často děje bez ohledu na architektonické hodnoty staveb. A v řadě případů jsou brány jen jako cosi, co překáží na výhodně položeném pozemku, který je žádoucí vyčistit.

Specializovaný výzkum se rozbíhá jen zvolna a ne vždy je zatím schopen dojít do potřebné hloubky. Autor se pokusil ukázat, jednak čím lze tento výzkum doplnit, jednak jak pak jeho výsledky přivést k co největšímu počtu lidí (když ví, že knihy už netáhnou, a i ti, kdo je používají, je obvykle nenosí po kapsách).

Pro zkoumání jihočeské architektury si autor dělí dané období do 5 časových etap, jimiž postupně prochází. Velmi dobře v práci sleduje postupné proměny společenských podmínek vzniku architektury (první pětiletý plán, založení Stavoprojektu), stejně jako postupné změny technologií výstavby (počátky prefabrikace) a vznik nových typologických druhů (mimo bydlení většina staveb – např. nákupní střediska, kulturní domy). Za velmi sympatické považuji to, že velkou pozornost v celém období věnuje stavbám pro bydlení, jinak bohužel často opomíjeným.

Po dostatečně podrobném úvodu, na němž je patrné, že autor stavby nejen zná z reálného setkání, ale že stejně tak dobře ovládá literaturu ke stavbám se vztahující, je uveden soubor 97 staveb. Ty jsou představeny formou stručného základního hesla s odkazem na použité prameny. Následně je z toho vybrán seznam 18 staveb, které jsou představeny podrobněji, uvedeny jsou k nim také reprodukce plánů. Oba seznamy jsou spíše ukázkové, rozhodně ne vyčerpávající, jen namátkou uvádím opominutou stavbu nákupního střediska v Kardašově Řečici, jednu z prvních ukázek postmoderního (v kombinaci s českými možnostmi high-tech) z produkce Obchodního projektu (autoři Petr Leníček, Jan Mertlík).

U 18 staveb druhého seznamu již je uvedena hodnotová analýza, s indexem kulturně-historickým a indexem originality. Je tu uplatněna metodika hodnocení a tady shledávám jedinou problematickou část celé práce. Autor v první části práce uvádí kritéria hodnocení a jejich charakteristiky. Všechna kritéria zde uvedená dokazují to, jak jakékoli hodnocení architektonického díla je velmi subjektivní činností – což není výtka, to je prostě konstatování faktu. Ovšem převádět kritéria, v daném případě zajímavě osobně pojatá, do jakési tabulky – trochu v tom ztrácím smysl. Která stavba je pak „lepší“? Nebo je to tabulka pro ty, kdo nechtějí číst text, ale chtějí mít jasně a rychle přehled – dobrá stavba, stojí tedy za pohled? (Poněkud mimo se pozastavuji nad slovníkem kritérií: proč je uvedeno „přijetí dobovými experty“, ale „akceptace současnými experty“?)

U některých kritérií se mi zdá, že se autor prostě snažil o „vědecký slovník“, což je možná nejvíce patrné u Indexu originality, část II.1. Stavba sama o sobě. Za téměř zábavný, ale to spíš slovníkem než smyslem považuji pak bod II.2.4. nazvaný „fluidum stavby“ – přesně tuším, co má autor na mysli, ale tady se dostal trochu do pastí snahy o exaktní pojmenování každého kritéria. Myslím, že při vši snaze

o přesnost lze mít téměř jistotu, že s těmito kritérii bude výsledný analytický profil jedné a té samé stavby odlišný podle toho, kdo hodnotí. Nehledě na to, že ne všechna kritéria jsou stejně důležitá pro všechny typy staveb.

Je zřejmé, že autor prost vzal metodiku brněnských a vídeňských architektů, k níž se odkazuje, stanovil si svá kritéria – a dalšími úvahami nad jinými možnostmi hodnocení se nezabýval. Což je vidět i v seznamu použité literatury, kde odkazy na práce věnující se hodnocení architektury chybí. Literatuře, která je velmi obsáhlá, bych přesto vytkla absenci starších publikací, které se architektuře období 1945 – 1989 věnovaly v širším pohledu celého Československa, například: Josef Pechar: Československá architektura ČSSR, Odeon, Praha 1979 či Jaroslav Vébr, Otakar Nový: Architektura ČSSR, Panorama Praha 1980

Myslím však, že to vůbec nic nemění na tom, že jde v pohledu na architekturu v Jižních Čechách v letech 1945 – 1989 za velmi zdařilou práci, kterou nelze než vysoce ocenit. A to včetně medailonů architektů, kteří v regionu působili a ještě působí. Oceňuji tuto práci jako vynikající.

V Praze dne 9. 4. 2018

Doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková / CSc.

